

הערות על התחזוקה במלחמת המפרץ

אל"מ בני מיכלסון*

הקורפוס המוטס – דיוויזיית הח"ר הממוכן 24 – הגיעה למפרץ הפרסי בפ+22 (28 באוגוסט) ברכבת הימית (SL-75), כולל זמן הטענה ופריקה. לאחר שהקורפוס המוטס נערך בזירת המפרץ הצטרפו לפיקוד המרכזי שתי דיוויזיות שריון – דיוויזיה 2 ודיוויזיית הפרשים 1 – וכוח המשימה 1 של הנחתים. בסיום שלב א' להיערכותו כלל הפיקוד המרכזי 400,000 חיילים, 1,300 מטוסי קרב והפצצה, 1,100 מסוקים ויותר מ-200 ספינות מלחמה. היערכות זו אפשרה לו עליונות אווירית ועליונות ימית מוחלטות על פני הכוחות העיראקים ויכולת יבשתית לא מבוטלת. הכוח היה אמור להיערך תוך שישה שבועות (עד סוף ספטמבר), אך היערכותו נמשכה עד סוף אוקטובר 1990 – כארבעה שבועות יותר מהמתוכנן. בחמישה בדצמבר 1990 (פ+120) הושלמה פריסת הכוחות, שהוקצו לפיקוד המרכזי לפי תכנית 90.1001.

טבלה 1: "מגן המדבר" – פריסת הכוחות האמריקניים בשלב א'

כוח המשימה המשולב למזרח התיכון (JTF-ME)
2 קבוצות קרב של נושאות מטוסים
ספינת המערכה "ויסקונסין"
16 טייסות קרב של חיל האוויר הטקטי
2 טייסות מפציצים B-52
הקורפוס המוטס XVIII
הדיוויזיה המוטסת 82
הדיוויזיה המוטסת 101
דיוויזיית הח"ר הממוכן 24 (מופחתת)
חטיבת טילים נ"מ "פטריוט" (מופחתת)
כוח המשימה 1 של חיל הנחתים
צוות נחיתה בעוצמת חטיבה
אגד 5 של הכוחות המיוחדים
קבוצה ללוחמה מיוחדת של חיל הים
4 טייסות למבצעים מיוחדים
אגד הסיור המשוריין 3
דיוויזיית הפרשים 1 (מופחתת)
חטיבת השריון 2 מדיוויזיית השריון
חטיבה 6 של אוויריית היבשה

במלחמת המפרץ העתיקה ארצות-הברית את ריכוז כוחותיה מאירופה לזירת המפרץ הפרסי. פריסה זו של כוחות צבא ארצות-הברית במפרץ הפרסי היתה הגדולה ביותר בתולדותיו. זאת למרות שברגיעה לא היו למפקדת הפיקוד המרכזי של ארצות-הברית כל כוחות בזירת דרום-מערב אסיה מלבד כוח המשימה של נושאת המטוסים "איינדהנדס" מן הצי השביעי באוקיינוס ההודי. לארצות-הברית היתה נוכחות קבועה באזור הזה רק באי דייגו גארסיה באוקיינוס ההודי, המצוי בשליטה בריטית. מכאן, כל היחידות של הפיקוד המרכזי היו צריכות להישלח במהלך המבצע לצבירת הכוח – מבצע "מגן המדבר" – בדרך האוויר, או בים, ממרחק 12,500 ק"מ. זאת כאשר הערכות ראשוניות דיברו על כשלושים יום, הנדרשים להעברת 20,000 חיילים.

ראשונה הגיעה לזירה חטיבה 3 – חטיבת הכוננות של הדיוויזיה המוטסת 82 מהקורפוס המוטס XVIII. הפלוגה הראשונה מחטיבה 3 הובלה בהיטס, ונחתה בסעודיה עשר שעות לאחר נאומו של הנשיא ג'ורג' בוש, והחטיבה השלימה את פריסתה בתוך 48 שעות, עד שמונה באוגוסט 1990. במקביל, הוטס לסעודיה גדוד רינג'רס, שתפס את מקומו בהיערכות. דיוויזיה 82 והכוחות המיוחדים נועדו לאבטח בשלב הראשון של "מגן המדבר" נמלי אוויר, נמלי ים ומתקנים חיוניים בסעודיה, כדי ליצור ראש אוויר, שיאפשר הגעה בטוחה של שאר כוחות הקורפוס המוטס XVIII, של יחידות נחתים ושל ספינות מהאי דייגו גארסיה.

הלקח האמריקני מתמרון "רפורג'ר" 1976 היה, כי אף שניתן להטיס את הצידור של יחידות הקורפוס המוטס, דרך הים תהיה קצרה יותר. ואכן, לנמלי הים היתה חשיבות רבה ביותר בצבירת הכוח. העוצבה הכבדה של

* ראש מחלקת היסטוריה במטכ"ל

הכוחות הללו נערכו יחד עם כוחות בעלות הברית (ראה להלן) מול מתקפה עיראקית אפשרית לעבר שדות הנפט, לעבר הנמלים ולעבר שדות התעופה מדרום לכוויית. מרכז הכובד בהגנה נקבע לאורך החוף המזרחי הסעודי לעבר הערים אל-ג'זייל ודהרן. בכיוון הזה רוכזו הכוחות האמריקנים (בהשתמשם בערים הללו כבסיסים עיקריים לתחזוקה) ובכביש החוף – הציר הטוב ביותר בגזרה – כציר עיקרי. עיקר הכוחות הערביים רוכזו מברך כוויית ומערבה אל עבר השטח המדברי כאשר הבסיס העיקרי לתחזוקתם היתה העיר הצבאית על-שם חאלד וכשהעיר חפר אל-בטן משמשת בסיס משני לתחזוקה.**

תגבור הכוח

במהלך אוקטובר 1990 הצטברו בידי המודיעין האמריקני ידיעות, כי העיראקים מתגברים את כוחותיהם בכוויית משלושים דיוויזיות לארבעים דיוויזיות. כתוצאה מכך דרש גנרל ה' נורמן שווארצקופף, מפקד הפיקוד המרכזי,

קורפוס נוסף תחת פיקודו. הוא קיבל את הקורפוס המשוריין VII, שנשלח מאירופה. כן דרש גנרל שווארצקופף, כי שלוש כנפות של מטוסי תקיפה "קורסייר" (A-7) מיושנים של המשמר הלאומי, שעמד לקבל, יוחלפו במטוסי F-16 חדשים; וזה נעשה. הפיקוד המרכזי קיבל את כל הכוחות שדרש, וארצות-הברית העתיקה, למעשה, את ריכוז כוחותיה מאירופה לזירת המפרץ הפרסי.

התגבור בשלב הזה נועד לאפשר אופציה התקפית בים, באוויר וביבשה. הוא כלל העברת שתי דיוויזיות כבדות מאירופה, דיוויזיה כבדה מארצות-הברית, ציוד כל הכוחות בטנקים אברמס M1A1 בעלי תותח חלק-קנה 120 מ"מ (במקום תותחים 105 מ"מ, שהיו בדגמים הישנים של הטנק) וכוחות נוספים של חיל הים, של חיל האוויר ושל הנחתים. במקביל, הגדילו בריטניה וצרפת את כוחות המשלוח שלהן מעוצמה של חטיבה (כל אחת) לעוצמה של דיוויזיה.

פריסה זו של כוחות צבא ארצות-הברית במפרץ הפרסי היתה הגדולה ביותר בתולדותיו.

** ראה מפות במאמר הקודם בחוברת זו – של גנרל פגוניס – המערכת

טבלה 2: "מגן המדבר" – פריסת הכוחות האמריקנים בשלב ב*

העוצבה	כוח-אדם	מיקום לפני פריסה	תאריך יעד לגמר פריסה במפרץ
מפקדת קורפוס VII	500	שטוטגרט, גרמניה	15 בינואר
דיוויזיית השריון 3	17,000	פרנקפורט, גרמניה	
דיוויזיית השריון 1	17,500	אנטבק, גרמניה	
אגד חת"ם של קורפוס VII	5,100	אוגסבורג, גרמניה	
אגד הסיור המשוריין 2	4,500	נירנברג, גרמניה	
חטיבה נ"מ 2	4,000	גארלשטד, גרמניה	
אגד תחזוקה ארגוני			
ואגד התחזוקה של קורפוס VII	72,900	שטוטגרט, גרמניה	
דיוויזיית חיל'ר ממוכן 1	9,500	פורט ריילי, קנזס	
כוח המשלוח 2 של הנחתים	31,000	מחנה לז'ון, גליפורניה	
MPS-I	לא ידוע	נורפוק, וירג'יניה	
חטיבת הנחתים 5	9,600	מחנה פנדלטון, קליפורניה	
נושאת המטוסים "אמריקה"	8,950	נורפוק, וירג'יניה	
נושאת המטוסים "דינג'ר"	8,950	סן דייגו, קליפורניה	
נושאת המטוסים "רוזוולט"	8,950	נורפוק, וירג'יניה	
ספינת המערכת "מיסורי"	3,000	לונג ביץ', קליפורניה	3 בינואר
סך הכל	201,200		

* לפי פקודה מתשעה בנובמבר 1990

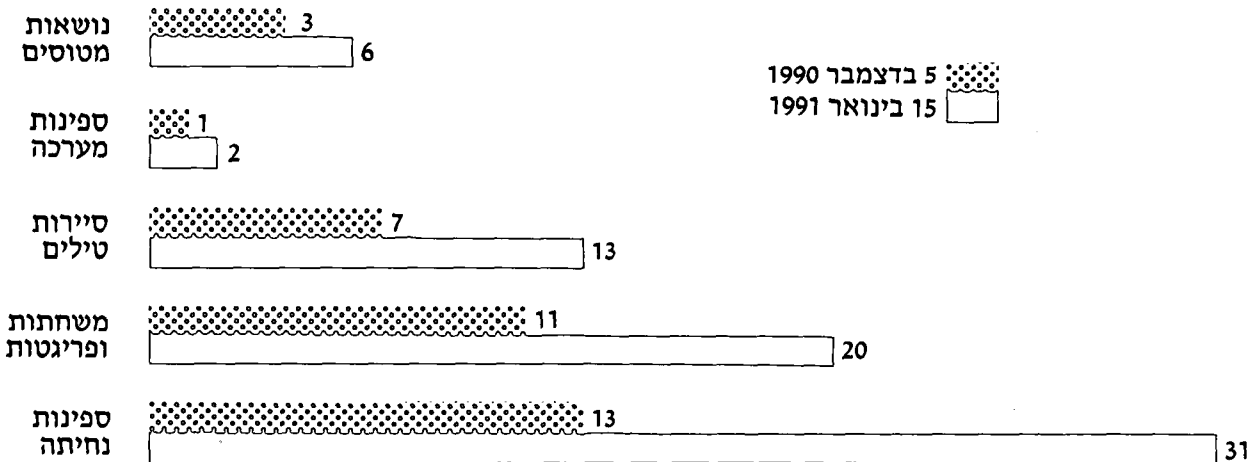
תחזוקת הנחתים – שינוי תורתי מזיק

לעומת עוצבות הצבא האמריקני, בנויות יחידות חיל הנחתים – מבצעית ותחזוקתית – ללחימה עצמאית לפרק זמן של כחודש. לפיכך, לכל עוצבת נחתים יש דרג תחזוקה אורגני בהיקף גדול יחסית, בנוסף לתגבורה בכוחות לוחמים (שריון, ארטילריה, נ"מ ונ"ט), כדי לאפשר לה קיום עצמאי בשדה הקרב. אולם, במהלך "מגן המדבר" עברה התחזוקה של הנחתים

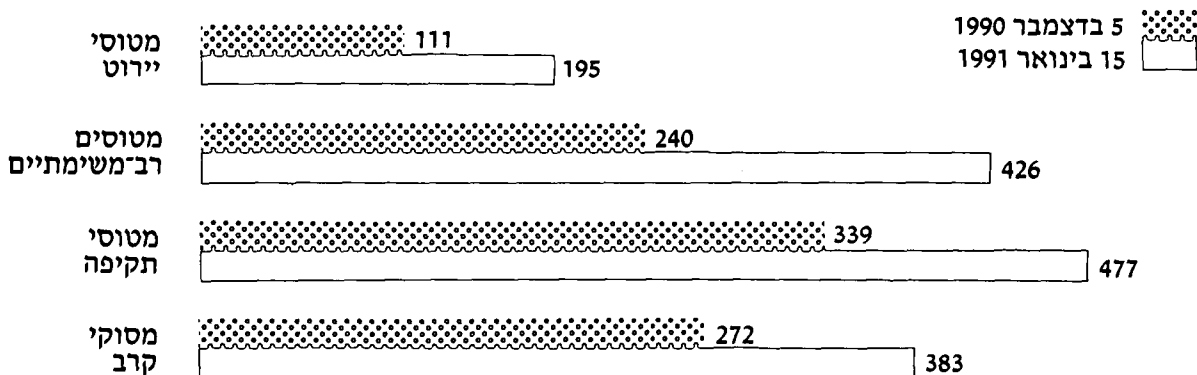
הכוח הזה כלל 68 אחוזים מהצבא האמריקני מעבר לים ו-32 אחוזים מהצבא בארצות-הברית גופא. *** בתקופה זו גויסו 1,040 יחידות מילואים של הצבא – 137,586 חיילי מילואים.

710 יחידות מילואים (568,325 חייל) נשלחו למפרץ; 40 יחידות מילואים (8,676 חייל) נשלחו לאירופה כדי להחליף יחידות סדירות, שנשלחו למפרץ; 290 יחידות מילואים (60,000 חיילים) נשארו בארצות-הברית. לפריסה זו הופעלו 206 ספינות סדירות ומושכרות, 47 ספינות מילואים ושמונה ספינות של הרכבת הימית המהירה.

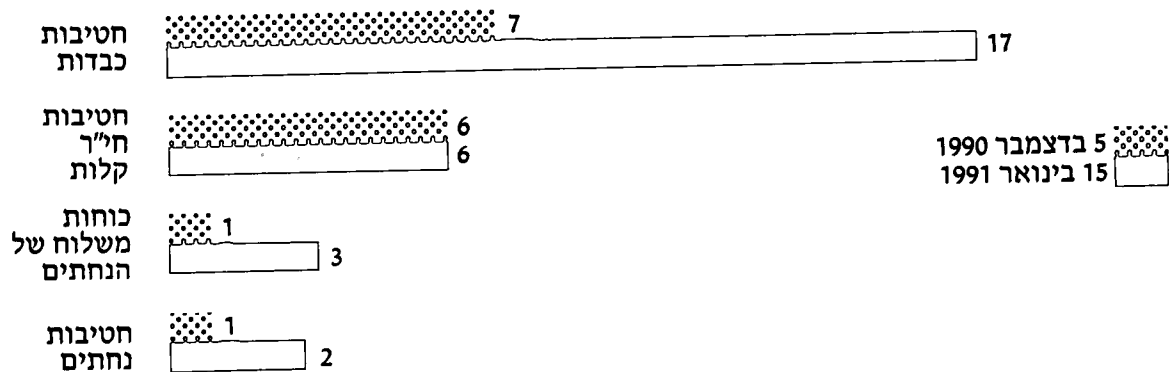
*** יש לזכור, כי מדובר בצבא קבע, ולא בצבא חובה, כפי שהיה במלחמות הקודמות מאז מלחמת העולם השנייה.

טבלה 3: סדר הכוחות של חיל הים האמריקני

טבלה 4: סדר הכוחות של חיל האוויר האמריקני

טבלה 5: סדר הכוחות של כוחות היבשה האמריקנים

לוחמים באוויר, בים וביבשה, סיוע רפואי, כוחות אבטחה וסיוע תובלתי. טורקיה אירחה על אדמתה חלק מכוחות הקואליציה, וביניהם סוללות של טילים נ"מ "פטריוט" ויותר ממאה מטוסי קרב והפצצה.

חיל הים האמריקני שיתף פעולה עם ארבעה-עשר חילות ים. הכוח הימי כלל כ-118 ספינות במפרץ הפרסי, בצפון הים הערבי ובים סוף.

כל הכוחות הערביים, שהשתתפו במבצעים, קיבלו כבר בחודש אוגוסט צוותי תיאום של הכוחות האמריקניים למבצעים מיוחדים (SOF) מרמת הגדוד ומעלה.

סיכום

הצלחת התחזוקה במלחמת המפרץ הנה הישג גלוי לעין. עם זאת, ראוי לשים לב לכמה נקודות, שטרם הובלטו די צורכן, ובהן קצרה ידם של אנשי התחזוקה מלהתאים את עצמם להתפתחות האירועים בתמרון המהיר במערכה הקרקעית. קוצר ידם אף השפיע משמעותית על המבצעים. המלחמה הוכיחה, כי תחזוקה טובה מבוססת על ביזור, ולא על ריכוז, כאשר היא נעשית על-ידי יחידות

שינוי תורתי: עקב היותם במערך פרוס במגננה, החליטו מפקדי הנחתים לייעל את מערך התחזוקה שלהם, ולהופכו למערך מרחבי על-ידי איחוד כל יחידות התחזוקה לאגד תחזוקה.

אלא שתחזוקה מרוכזת אינה מתאימה למתקפה מהירה בנוסח "סופת מדבר". במהלכה אגד תחזוקה 2 בפיקודו של בריגדיר ג'נרל צ'ארלס קרולק נתן לכוח הנחתים סיוע ישיר, ואילו אגד תחזוקה 1 בפיקודו של בריגדיר ג'נרל ג'יימס ברבהם היה אחראי למרחב העורף.

השינוי התורתי הזה, שנבע מכחצי שנה של הימצאות במערך מגננתי מול העיראקים, לא הוכיח את עצמו כאשר עברו כוחות הנחתים למתקפה.

בעלות הברית במבצע

בריטניה – המעורבת העיקרית מבעלות הברית – שלחה למפרץ 45,000 חיילים משלוש הזרועות (כחמישית מכוחותיה המזוינים). המבצע הבריטי כונה Granby, ופיקדה עליו מפקדה משולבת בת כ-500 איש בפיקודו של מרשל האוויר היין. הכוח הבריטי כלל את חטיבת השריון 7 (מוגברת) וכוחות תומכים. לקראת "סופת המדבר" גדל הכוח לדיוויזיית שריון וכוחות מסייעים.

הכוח להתערבות מהירה (FAR – Force d'Action Rapide) של צרפת, שעוצמתו קורפוס, היה זמין, אך לא הופעל במפרץ. במקומו נשלחו אלמנטים מסוימים ממנו עד להרכבת חטיבה קלה, שתוגבר, כאמור, עד לעוצמה של דיוויזיה קלה.

חמישים מדינות הגישו סיוע כלכלי למבצע. בעלות הברית האחרות כללו, בעיקר, את מצרים (שתי דיוויזיות וחטיבה של הכוחות המיוחדים), את סוריה (דיוויזיה ואגד קומנדו), סעודיה (כשבע חטיבות). סך הכל השתתפו במלחמה, בנוסף לארצות-הברית, 28 מדינות, שתרמו יותר מ-600 מטוסי קרב ויותר מ-260,000 חיילים – כוחות

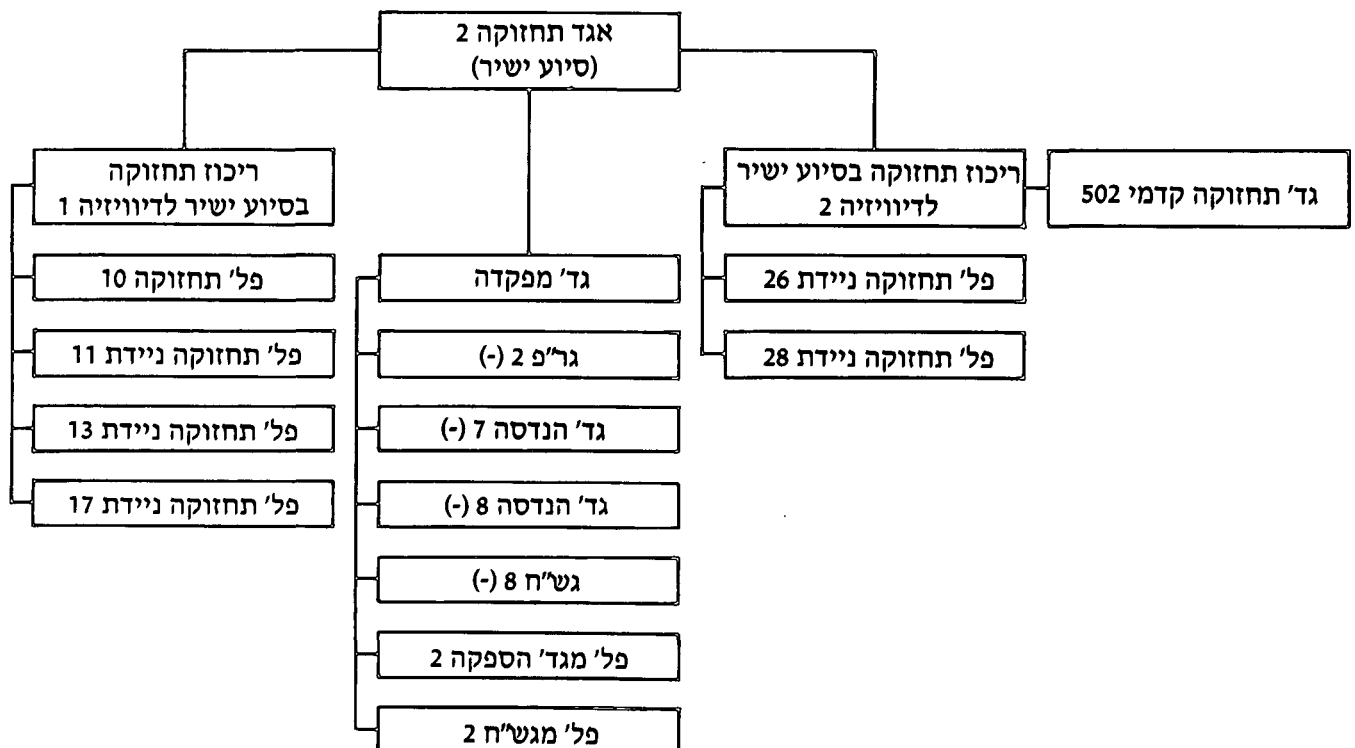
טבלה 6: הפיקוד המרכזי – פריסה בחמישה-עשר בינואר 1991

540,000	חיילים אמריקנים באזור המפרץ
303,000	צבא –
55,000	חיל האוויר –
84,000	חיל הים –
93,000	נחתים –
1,400	יותר מ-1,400 מטוסי קרב אמריקנים
1,100	יותר מ-1,100 ספינות אמריקניות
	כוחות אוויר, ים ויבשה של בעלות הברית

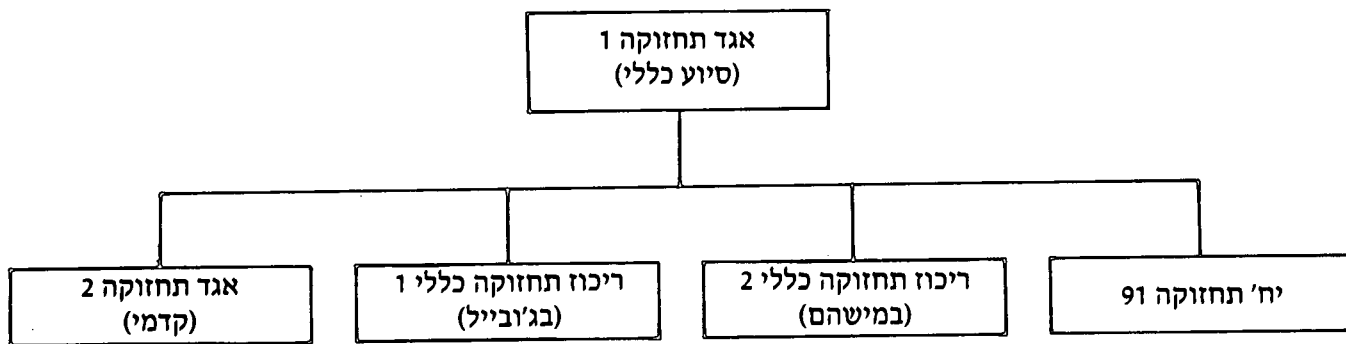
טבלה 7: הדרישה היומית של תספוקת אל מול תכנון וצריכה במהלך הלחימה

תחמושת		דלק		צריכה	תכנון	קורפוס
תכנון	דרישה	צריכה	תכנון	דרישה		
9,000	400 משאיות 5,000 טון	2,500	1.2 מיליון גלון	480 מכליות 2.4 מיליון גלון	XVIII	קורפוס
12,000	450 משאיות 9,000 טון	3,000	1.2 מיליון גלון	400 מכליות 2.1 מיליון גלון	VII	קורפוס

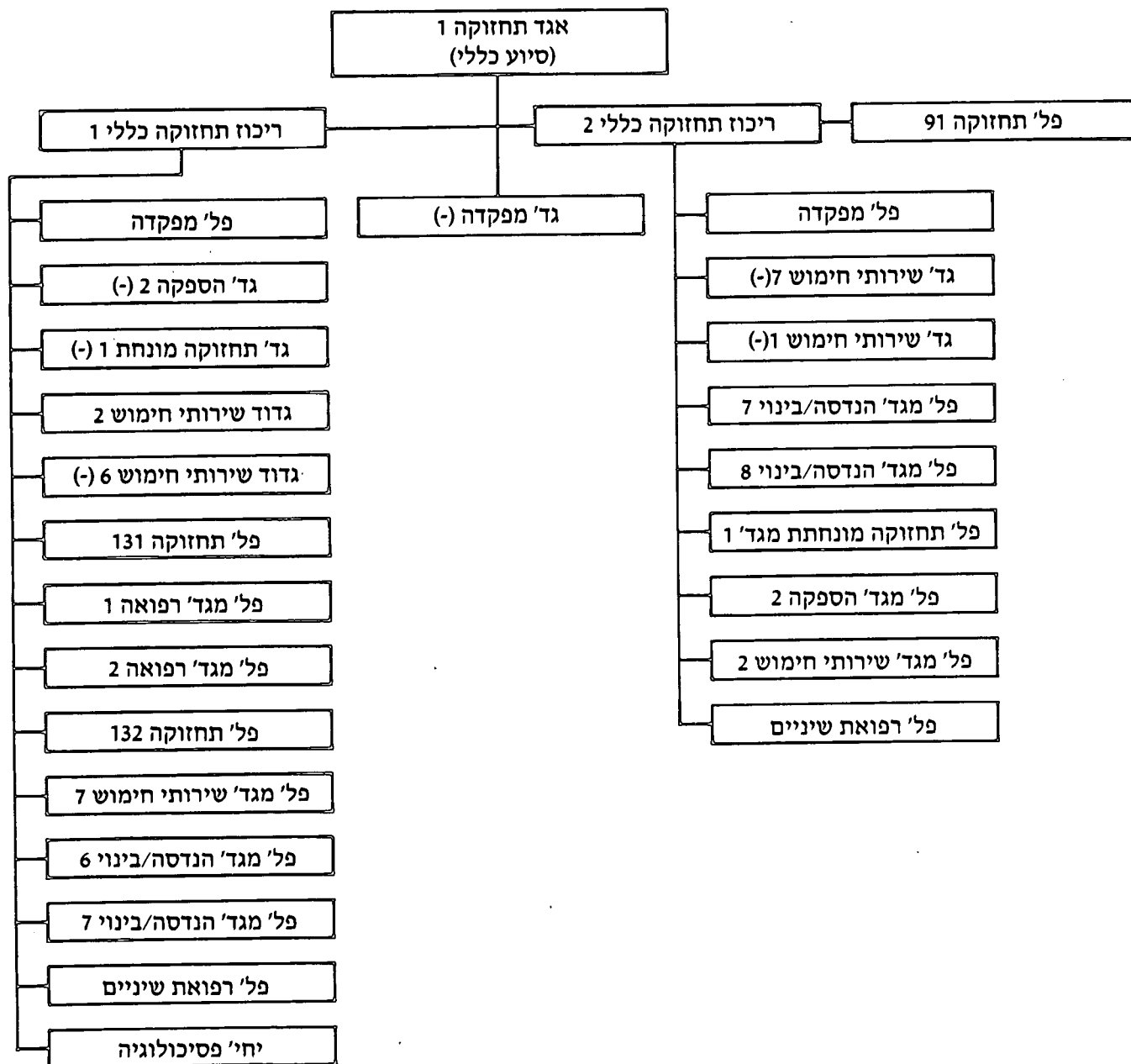
טבלה 8: התחזוקה של הנחתים

טבלה 9: התחזוקה של הנחתים

טבלה 10: התחזוקה של הנחתים

גמישות ולא על-ידי יחידות תחזוקה מרחביות. ריכוזיות מוסיפה יעילות בעתות רגיעה. אולם, בקרב הזמן חיוני ביותר, ולכן יש לבזר את התחזוקה.

המלחמה במפרץ, ובעיקר שלב צבירת הכוח, הדגישו מאוד את חשיבותו של סיוע המדינה המארחת. האמריקנים נוכחו לדעת, כי הוא מהווה מכפיל-כוח. כן חיוניים מאוד תשתית לפריסה קדומנית של כוחות (ובעיקר, מפציצים), המלאי האסטרטגי בה והיכולת המקומית לאחסן ציוד ואמצעי לחימה.

★ הרכבת האסטרטגית אל זירת הלחימה במפרץ גרמה לחץ רב על מערכת התחבורה בארצות-הברית. התברר, כי השינוע האזרחי פעל בצורה מבריקה, אך מילואי חיל הים והיכולת המקצועית של צי הסוחר לא

טבלה 11: הפריסות הגדולות של ארצות-הברית מאז מלחמת העולם השנייה

האירוע	כוח-אדם	טונות תספוקת/ ציוד
אנגליה, מלחמת העולם השנייה דצמבר 1941-מרס 1942	205,090	1,365,000
מלחמת קוריאה יולי-נובמבר 1950	*34,950	1,156,526
מלחמת ויטנאם 1965	*85,562 **82,800	*38,564 **1,337,820
	168,362	1,376,384
"מגן המדבר" שלב א' יותר מ-209,000 אוגוסט-אוקטובר 1990 יותר מ-1,600**	*225,000 **1,380,000	210,600 1,505,000
"מגן המדבר" שלב א'+ב' *482,000 אוגוסט 1990-ינואר 1991 **68,000	*513,000 **5,600,000	550,000 6,113,000

* באוויר
** בים

התאימו למבצע גדל-ממדים כזה. מערכת הביטחון האמריקנית תידרש ללמוד מחדש את הנושא, ולקבוע מחדש את הדרישות ואת הנהלים.

★ כמו כן, התברר, כי העורף התעשייתי של ארצות-הברית אינו מסוגל לעבור בפתאומיות לייצור מוגבר, הנדרש עקב מלחמה. גם בתחום הזה יידרש משרד ההגנה ללמוד את הנושא, ולקבוע לעורף התעשייתי דרישות חיוניות לעת חירום ואת השיטות לממנו.

★ השנים הארוכות של שהייה באירופה השאירו את רישומן – מדדי צריכת התחמושת בתכנון היו גדולים לאין שיעור מהצריכה בפועל. כמו כן, מדדי צריכת הדלק היו קטנים מהדרוש. גם מדדי הספקת חלקי החילוף לא עמדו בדרישות של התמרון ההתקפי המהיר.

לעובדות הללו יש משמעות חמורה ביותר: פעילות מיותרת, שערמה עודף תחמושת בצירים השונים, ולעומת זאת, מחסור בדלק ובחלקי חילוף בכוחות המתקדמים לעבר עיראק ובאמצעים להובלתם אליהם. היחידות הקדומניות של הכוחות התוקפים סבלו ממחסור חמור בהספקה, ששיבש לעתים את פעילותן, או האט אותה.

★ התמרון המהיר, אשר הביא את הקורפוס המוטס XVIII לעמק הפרת במחצית הזמן המתוכנן (יומיים במקום ארבעה ימים), מתח את צירי התחזוקה (ואת התכנית) עד לנקודת המיצוי. כתוצאה מכך לא התאפשרה הקמה של בסיסי תחזוקה בתוך עיראק, ודיוויזיה 24 התעכבה בפנייתיה מזרחה לניתוק משמר הרפובליקה.

★ התנועה המהירה לא אפשרה לדיוויזיות לפרוס את מפקדותיהן העיקריות. לכן, גם לא היה ניתן לשנות את תכנית התחזוקה עם שינוי הנסיבות.

★ קרב המגננה, שהוטמע שנים ארוכות באירופה, נתן משקל-יותר להספקת תחמושת ומשקל-חסר להספקת דלק ואמצעי הובלה. כך נוצרה תכנית, שלא תאמה בחלקים רבים את המתרחש בשטח, ונדרשו אלתורים רבים לתיקונה – דבר שלא הצליח במלואו עד תום מאה שעות הלחימה.

★ אף כי נצברו מספיק תחמושת, דלק וחלקי חילוף לתחילת המתקפה, היה כשל חמור בהעברת מערך התספוקת ממצב מגננה למצב מתקפה.

★ אלפי כלי הרכב, שגדשו את צירי המתקפה (דרכי עפר), האיטו את מהירות התנועה בהם עד ל-40-45 קמ"ש. לעתים ההספקה נעצרה כיוון שנהגים שכירים (אזרחים) סירבו לנסוע לזירת הקרבות, ובשטח עצמו חסר ציוד טעינה ופריקה.

★ הכוחות עמדו בפני בעיה קשה של אבדני ציוד כיוון שמתענים לא נקשרו כיאות.